

УДК 378.1:316.7:37.015.3

Яворська Юлія Леонідівна

(наук. керівник – д-р філол. наук, професор Лукаш Г. П.)

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ НА МОТИВАЦІЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Вступ. Сучасні тенденції у світі вимагають від кожної людини постійного розвитку та самовдосконалення. Це особливо актуально для здобувачів вищої освіти, які стоять на порозі дорослого життя та планують свою майбутню кар'єру. Їхня мотивація до навчання є ключовим фактором успіху, адже вона визначає рівень залученості в освітній процес, наполегливість у досягненні цілей, здатність розвиватися та, зрештою, якість отриманих знань. Сьогодні ми можемо спостерігати суперечливу картину: з одного боку, студенти мають доступ до безлічі ресурсів та можливостей для навчання, проте з іншого боку, багато хто з них відчуває сильний брак мотивації, що негативно впливає на успішність і систему освіти загалом.

Метою роботи є аналіз впливу пандемії COVID-19 та війни в Україні на мотивацію здобувачів вищої освіти і знаходження шляхів вирішення цієї проблеми.

Актуальність дослідження. Проблема мотивації молоді до навчання існувала ще задовго до появи COVID-19 і їй присвячені численні праці зарубіжних дослідників М. Р. Levrussek, М. Zupancic, R. H. Heck, J. Lee, E. R. Ottmar, S. Edgar, X. Zhang тощо. Дослідження українських науковців, серед яких треба виділити А. В. Колчигіну, В. І. Старосту, А. М. Сільвейстра, О. В. Войцеховську та ін., також демонструють, що мотивація здобувачів частково знижується протягом останніх років. У контексті пандемії та воєнного конфлікту в Україні проблему мотивації здобувачів розглядають О. В. Дробот, М. Ф. Москалюк, В. С. Шкраб'юк, Ю. Лахмотова, Л. І. Верховод тощо. Отже, ця тема була і залишається актуальною для системи освіти, особливо в умовах постійної невизначеності та стрімких змін.

Викладення основного матеріалу. Першим сильним викликом для освіти стала пандемія COVID-19, через яку було здійснено перехід на дистанційну форму навчання, що призвело до соціальної ізоляції, браку живого спілкування і навіть психічних загострень. Віддалене навчання ніколи не зможе замінити традиційну освіту, проте за обставин пандемії і війни воно стає чи не єдиною життєздатною формою освіти. Другим викликом стала повномасштабна війна в Україні, яка створила нові перешкоди для мотивації та успішного навчання здобувачів. Зміна звичного середовища, повітряні тривоги, страх, невизначеність майбутнього та фінансові труднощі – це лише деякі з факторів, що впливають на психоемоційний стан усіх учасників освітнього процесу.

У 2022 році було проведено соціологічне опитування 407 студентів на базі ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (табл. 1), за результатами якого в умовах пандемії та війни проти російської агресії у здобувачів з'явилися нові чинники, що разом з іншими викликають ментальне виснаження через страх за власне життя та життя близьких. Спостерігається високий рівень байдужості до

зовнішнього вигляду (52,6 %), результатів навчання (44,7 %) та колег-студентів (53,8 %), що також свідчить про ментальне виснаження. До того ж 76,7 % опитаних страждають на симптоми постійного відчуття тривоги, страху за життя, порушення сну та неможливість сконцентруватися.

Таблиця 1 – Загальна оцінка впливу війни та дистанційної форми навчання на стан здоров'я здобувачів, % [1]

Показник	Дистанційна форма навчання		Війна	
	абс.	%	абс.	%
Вплинуло негативно	129	31,6	136	33,4
Більше вплинуло негативно, ніж не вплинуло	185	45,5	216	53,1
Не вплинуло	39	9,6	24	5,9
Не визначився	54	13,3	31	7,6

Аналіз даних дослідження вказує на те, що дистанційна форма навчання негативно вплинула на стан здоров'я 77,1 % респондентів, а з початком війни стан здоров'я погіршився у 86,5 % опитаних. Запровадження дистанційної форми навчання під час пандемії та війни призвело до значного зростання рівня тютюнопаління та вживання алкоголю серед здобувачів. Зараз у слухачів зафіксовано високий рівень чинників нездорового способу життя, серед яких нераціональне харчування (76,4 %), низький рівень фізичної активності (86,7 %) та перебування за комп'ютером більше 6 годин на добу (94,3 %) [1].

Мотивація є рушійною силою самоорганізації, яка відіграє ключову роль у навчанні. Дослідники виділяють два типи мотивації [2]:

– внутрішня мотивація, яка зумовлена інтересом до діяльності та задоволенням від її виконання. Вона має вирішальне значення для розвитку та успіху здобувачів. Молодь з вищою внутрішньою мотивацією зазвичай більше уваги приділяє навчанню та виявляє більшу наполегливість;

– зовнішня мотивація, навпаки, зумовлена зовнішніми факторами, як-от винагороди, покарання та інші форми підкріплення.

Навчання буде більш ефективним, якщо студент внутрішньо мотивований, тому прагнення до знань має стати його власним бажанням. Над цим повинні працювати всі учасники освітнього процесу. Безпосередній контакт зі здобувачем дає змогу викладачу краще оцінити його рівень мотивації та постійно його підживлювати [3].

Підвищенню мотивації до дистанційного навчання сприяє низка факторів. По-перше, важливо орієнтуватися на активну діяльність здобувачів. Це означає, що вони отримують не лише матеріал лекцій та відеозаписи для прослуховування, а й виконують різні завдання, які демонструють рівень засвоєння знань і допомагають закріпити вивчений матеріал. Подача інформації має будуватися за таким принципом: викладач – цікавіший за інтернет [3].

По-друге, використання новітніх методів також сприяє підвищенню зацікавленості в опануванні тих знань, які в майбутньому застосовуватимуться на практиці. Здобувачі будуть вкладати свій час і зусилля у ті навички, які є затребуваними на ринку праці, щоб підготувати себе до високої конкуренції у професійно-

му середовищі. Одним із найефективніших інструментів для мотивації та активного залучення здобувачів до навчання є бізнес-симуляція, де кожен студент бере участь у реальних бізнес-процесах та усвідомлює цінність власних зусиль. До того ж симуляції сприяють розвитку навичок суперництва, співпраці та вирішення проблем, зміцнюючи віру здобувачів у свої здібності та підвищуючи їхні шанси на успіх [4].

По-третє, вкрай необхідна постійна комунікація та зворотний зв'язок між усіма учасниками навчального процесу. Заохочення здобувачів ділитися своїми думками, ідеями та питаннями сприяє плідній співпраці у навчальному середовищі. Це можна робити за допомогою месенджерів, електронної пошти, телефонних розмов та розгорнутих відгуків на виконанні завдання [3].

По-четверте, застосування штучного інтелекту та імерсивних технологій може зробити навчання більш захопливим та ефективним. Однак існує проблема активного використання здобувачами ChatGPT та інших ШІ для генерації готових курсових та домашніх робіт [5]. Зловживання ШІ-технологіями у навчанні призводить до суттєвих помилок, неправдивих висновків та неправильного тлумачення певних тем, що не можна виправдати економією часу. Розумне використання цих потужних інструментів дійсно зможе підвищити ефективність навчання, якщо здобувачі почнуть краще перевіряти та аналізувати згенеровану інформацію, більш критично мислити, шукати реальні факти і самостійно готувати доповіді на основі отриманого матеріалу. Технології ШІ в освіті – це неминуча тенденція, тому необхідно підготувати усіх учасників навчального процесу до правильного застосування цих інструментів, які чудово справляються зі швидким збором і первинним аналізом інформації, генерацією ідей і покращенням написаного тексту.

Висновки. У сучасному світі, що стрімко змінюється, мотивація до навчання є ключовим фактором успіху для здобувачів вищої освіти. Однак останніми роками спостерігається тенденція до зниження мотивації, що посилюється викликами пандемії COVID-19 та повномасштабної війни в Україні.

Дистанційне навчання, запроваджене у відповідь на ці кризи, спричинило соціальну ізоляцію, брак живого спілкування та погіршення психічного здоров'я студентів. Дослідження, проведене в Ужгородському національному університеті, показало, що у 2022 році у здобувачів спостерігався високий рівень байдужості, тривоги, страху та інших симптомів ментального виснаження.

Для вирішення проблеми мотивації необхідно використовувати комплексний підхід, що включає орієнтацію на активне навчання, використання новітніх методів, постійну комунікацію та оптимальне використання технологій ШІ.

Освітній процес має бути адаптований до нових реалій та потреб сучасних здобувачів. Тільки спільними зусиллями викладачів, студентів та інституцій можна створити середовище, що сприятиме розвитку внутрішньої мотивації та успішному навчанню.

Список використаних джерел

1. Жданова О. В. Вплив війни та дистанційної форми навчання на стан здоров'я студентів: за даними соціологічного дослідження. Україна. *Здоров'я нації*. 2022. С. 95–99.

2. Лахмотова Ю., Шкараб'юк В., Цапко А. Мотивація до дистанційного навчання студентів вищих закладів освіти в умовах воєнного стану. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 55. Т. 2. С. 196–200.

3. Верховод Л. І. Мотивація до навчання здобувачів освіти за умов викликів сучасності. In The 22th International scientific and practical conference «*Modern theories and improvement of world methods*» (June 06–09, 2023). Helsinki, Finland. International Science Group. 2023. P. 374.

4. Прігунов О. В., Яворська Ю. Л. Інноваційні підходи та інформаційні технології в організаційному забезпеченні освітньої діяльності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 4. С. 146–155.

5. Примаченко І. Штучний інтелект в освіті: можливості, виклики та перші кроки великої адаптації. *Українська правда. Життя*. 04.08.2023. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/08/4/255650/> (дата звернення: 31.03.2024).

Анотація. У роботі розглянуто вплив пандемії COVID-19 та війни на мотивацію здобувачів вищої освіти в Україні. Аналіз результатів опитування показав, що пандемія та війна негативно вплинули на мотивацію, спричинивши високий рівень байдужості, тривоги, страху та інших симптомів ментального виснаження. Для підвищення мотивації необхідний комплексний підхід, що включає орієнтацію на активне навчання, використання новітніх методів, постійну комунікацію та оптимальне використання технологій III.

Ключові слова: мотивація, дистанційне навчання, COVID-19, війна в Україні, вища освіта.

УДК: 004.8:[339.138:658](477)(043.2)

**Баранова Інна Сергіївна, здобувачка вищої освіти
(наук. керівник – канд. соц. ком., старший викладач кафедри інформаційних
систем управління Василенко В. Ю.)**

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ

Вступ. Маркетингові дослідження відіграють надзвичайно важливу роль у діяльності сучасних компаній, оскільки вони дають змогу формувати ефективні стратегії та приймати виважені й обґрунтовані рішення в умовах динамічного та висококонкурентного ринкового середовища. Якість проведених маркетингових досліджень безпосередньо впливає на розуміння потреб цільової аудиторії, на яку орієнтується компанія. Від якості досліджень залежить також формування ефективної рекламної кампанії, правильне позиціонування продукту чи послуги, а отже, і загальний комерційний успіх компанії на ринку.

Основна частина. Нові можливості для підвищення якості маркетингових досліджень та одночасної оптимізації витрат на їх проведення відкриває стрімкий розвиток новітніх технологій. Це створює додаткові переваги для компаній у конкурентній боротьбі. В Україні спостерігається виразна тенденція до залучення міжнародного досвіду у сфері маркетингових досліджень. Основні тенденції розвитку цієї сфери наведені на рис. 1.